

Rapport 1965

**Rapport över arkeologisk undersökning av en grav å
gravfält 55, Högom 2:1, Skön sn,, Sundsvalls stad,
Medelpad.**

Fornlämning, Raä 55

Fastighet Högom 2:1

Socken, Skön sn

Kommun, Sundsvall

Landskap, Medelpad

M
LÄNSMUSEET
VÄSTERNORRLAND

Kulturmiljöavdelningen
Margareta Beskow

REFERENSEXEMPLAR

A.T.A.

(Inv. 28367)
Me, Skönsen

Jad
Schönbäck
24/4 1967
Till SHM

VITTRERHETS-AKADEMIEN	
Dnr.	Ank.
006787	22 11.66
RIKSANT. AMBETET STATENS HIST. MUSEUM	

F

FÖREDRAGEN FÖR
RIKSANTIKVARIEN
DEN 5/12 1966

BESLUT: *Till Vägför. i Hämörund för
m. rapp. kopier
Till la i Hämörund m. rapp.
ändr. i form. reg.
Till fva. avd.*

FÖREMAN

MEDEL

Ändring. Dnr.
*Införd i form. reg
den 17/11-67*

B. Sn.

R A P P O R T

över arkeologisk undersökning av

en grav & gravfält 55, (i f.d. Skönsen kpg)

Högom 2¹, (Sundsvalls stad, Medelpad.

1965

15

Medelpad

Sundsvall stad/f.d. Skövde

Högom 2¹

su

Till Riksantikvarieämbetet.

Undertecknad får härmed avlägga rapport över undersökning av en grav å gravfält 55, Högom 2¹, Sundsvalls stad. Fornlämningen oerördes av ett omfattande vägbyggnadsprojekt för E 4. En s.k. rampväg kom att skära rakt över högen, som därför undersöktes och borttogs. Undersökningen har bekostats av Vägförvaltningen i Västernorrlands län. Den har pågått under tiden 9 juni-15 juli och letts av undertecknad med biträde av fil.mag. Gunilla Jansson under tiden 15 juni-15 juli 1965.

Grovarbetskraften har utgjorts av 1-2 man. Antalet grovarbets-timmar är 376,5. Undersökningsytan omfattade ca 180 m². Förutom den undersökta högen har ett 14 m långt, knappt meterbrett provschakt grävts över en förmodad fornlämning SV om högen. Detta visade sig vara en makadamhög. Rensningen av stenpackningen skedde delvis med tryckluft. Mängden av rötter i torven nödvändiggjorde dock manuell rensning dessutom.

Det koordinatsystem, som har använts vid undersökningen är anslutet till rikets system, delen Sundsvall. Av praktiska skäl har siffrorna förkortats vid fältarbetet, tusentals-siffrorna har uteslutits. Y300 och X500 motsvarar egentligen 63 300 resp. 22 500. Alla höjdsiffror är angivna i m ö.h., med utgångspunkt från Vägförvaltningens fixpunkt nr 9290,40,51 m ö.h.

Före undersökningen var fornlämningen grästäckt och bevuxen med några träd och buskar. Den låg i sydsluttande terräng nedanför den bergsrygg där övriga fornlämningar i gravf.55 ligger. Sålunda låg dess N kant före avtorvningen 2 m högre än dess S kant. Närmaste fornlämning ligger uppe på berget, 7 m NV om denna. Högens diam var ca 10 m och höjden 1,5 m.

Anläggningen var uppbyggd av gråstensblock, av delvis avsevärd storlek, och en fyllning av grusblandad jord. Vid gravens

Undersökning av div. fragmentariskt material från Högom,
Sundsvalls stad.

- F. 7 Inget spår av textilt material
F. 8 Knippen av tunna bruna och svarta fibrer
F. 9 Inget spår av textilt material
F.10 " " " " "
F.11 " " " " "
F.12 " " " " "
F.23 " " " " "
F.25 Knippen av tunna svartglänsande fibrer
F.26 Inget spår av textilt material
F.30 Knippen av tunna bruna fibrer
F.34 Spår av Z- och S-spunnen tråd
F.37 Spår av starkt förrostad vävnad samt av svart tråd
F.38 Inget spår av textil vävnad
F.44 " " " " "
F.48 Fragment av vävnad, Z-spunnen svart tråd. Kypert?
F.49 Spår av starkt förrostad vävnad samt av brun tråd
F.50 " " " " "
F.51 Spår av vävnad, svart Z-spunnen tråd
F.52 Spår av starkt förrostad vävnad
F.54 " " " " "
F.55 " " " " "
F.56 Spår av vävnad, svart Z-spunnen tråd
F.57 Spår av starkt förrostad vävnad
F.59 " " " " " samt svart Z-spunnen tråd
F.63 Textil vävnad, svart S- och Z-spunnen tråd, ganska fin tråd
F.67 Inget spår av textil vävnad

Samtliga textilier små och ytterst spröda, förmodligen av ullgarn.
På grund av att fibrerna hårdnat och förlorat sin textila karaktär
är fragmenten icke möjliga att konservera med ett gott resultat.

Stockholm den 9 augusti 1965

Ingrid Bergman
t.f. amanuens

4.
slag, (F50-57), med ornering, som närmast påminner om ett hjärta med en fransk lilja 1.

I "hästgraven", som skildes från mannen av en kantställd flat grästen, låg hästskelettet med benen uppdagna under sig. Vissa trärester iaktogs kring skelettet, men ej så regelbundet som i mansgraven. Ett märkligt förhållande är att hästens hovar hade huggits av. Inga hovar eller fotben påträffades. Likafullt var hästen utrustad med broddar. Dess övriga utrustning utgjordes av ett järnbetsel, (F19), och en kedja av järn (F27). Huruvida kedjan verkligen använts till hästen är väl osäkert. Över hästskelettet låg också en sträng av filtartat, fibrigt material med ågra nitar. Det kan tänkas vara rester av töm eller andra seldon.

Vid hästens ena sida, mellan dess uppdagna fram- och bakben låg käkar av en hund, (F47).

Stockholm den 7 mars 1966

Vördsamt

Margareta Beskow
Margareta Beskow

Bifogas:

Fyndförteckning

Beskrivning av textil

1 schaktplan i skala 1:100

2 profiler i skala 1:20

1 fotoplan i skala 1:50

2 monterade fotokopior

32 Negativ Bildark

46 monterade färgbilder Bildark

2 planer i skala 1:10

tyndförteckning.

nr	Föremål	Läge	Lager	Höjd i m ö h
1	<u>Brända</u> ben	----	fylln.	---
2	<u>Nitar</u> , järn, m rekt. nit- brickor.	----	"	---
3	<u>Spikar</u> , järn m runda, platta huvuden.	----	"	---
4	<u>Järnfragment</u> .	----	"	---
5	<u>Järnföremål</u> , triangulärt.	----	"	---
6	<u>Nål</u> , järn m avlångt, rekt. huvud.	339543	"	40,48
7	<u>Keramik</u> .	340544	"	40,68
8	<u>Organiskt material</u> o <u>nit</u> av järn.	342543	hästgr.-	40,34
9	<u>Järnslag</u> .	----	fylln.	---
10	<u>Glasslag</u> .	-----	"	---
11	<u>Slagg</u> , sannolikt glas.	mansgr.	"	---
12	<u>Lerklining</u> .	----	"	---
13	<u>Spikar o nitar</u> , järn	hästgr.	hästgr.	---
14	<u>Spikar o nitar</u> , järn	mansgr.	mansgr.-	---
15	<u>Järnföremål</u>	342542	fylln.	40,30
16	<u>Kol</u>	346545	under	39,59
17	<u>Beslag</u> , järn	342542	fylln.	40,28
18	<u>Ring</u> , brons m plan under- sida o radiellt räfflad översida	338543	fylln.	40,16
19	<u>Betsel</u> , järn	341543	hästgr. -	40,07
20	<u>Brodd</u> , järn	342542	"	40,08
21	<u>Ring</u> , järn oval	341542	"	40,04
22	<u>Brodd</u> , järn	341542	"	40,00
23	<u>Pilspets</u> , järn m trärester	342543	"	40,29
24	<u>Pilspets</u> , järn	342543	"	40,28
25	<u>Organiskt material</u> , rester av seldon?, <u>nitar</u> , järn	341543 342543	" "	40,07 -40,11
26	<u>Bryne</u> , sandsten avlångt, rekt. m hål	342543	mansgr.-	39,90
27	<u>Kedja</u> , järn m avrundat rekt. länkar och hake	342543	hästgr. -	40,01
28	<u>Brodd</u> , järn	342543	"	40,02
29	<u>Pilspets</u> , järn	341543	"	---
30	<u>Organiskt material</u> , <u>nitar</u> , järn	339544	mansgr.-	40,07 -40,13
31	<u>Nithuvuden</u> , järn, runda	340543	"	39,86 -39,96

F:nr	Föremål	Läge	Lager	Höjd i m ö h
32	<u>Sporre</u> , järn	340543	mansgr.	39,84
33	<u>Beslag</u> , järn, fragm.	340543	"	39,45
34	<u>Ring</u> , brons. Spår av textil och näver.	339543	"	39,90
35	<u>Yxa</u> , järn	339543	"	39,90
36	<u>Knippe</u> av järnföremål	340543	"	39,95
37	<u>Beslag</u> , brons, tungformigt m växtornamentik, <u>ring</u> , brons, oval m läder- rest.	339543	"	39,90
38	<u>Beslag</u> , järn	339544	"	39,98
39	<u>Beslag</u> , brons tungformigt växtornamentik.	339543	"	39,91
40	<u>Kula</u> , brons + fragm.	339544	"	39,84
41	<u>Näver</u> , prov för analys	339543	"	39,90
42	<u>Pilspets</u> , järn	339543	"	39,89
43	<u>Pilspets?</u> , järn	339543	"	39,88
44	<u>Näver</u> , behandlad m PEG	339543	"	39,89
45	<u>Kranium</u> , spår av, ngt <u>skelettfragm.</u>	338543	"	39,93
46	<u>Hästskelett.</u>	341542/ 343544	hästgr.	40,01 /40,24
47	<u>Käkar</u> av hund.	341542	"	40,02
48	<u>Beslag</u> , brons, tungformigt växtornamentik. Spår av textil.	339543	"	39,85 -39,90
49	<u>Ringar</u> , brons, ovala, spår av läder.	339543	"	39,90
50	<u>Beslag</u> , brons växtornerat, 5-sidigt men fästenit på baksidan.	339543	mansgr.	"
51	<u>Beslag</u> , brons, textilrest	339543	"	"
52	<u>Beslag</u> , brons, m organiskt material.	339543	"	"
53	<u>Beslag</u> , brons	339543	"	"
54	<u>Beslag</u> , brons, m organiskt material.	339543	"	"
55	<u>Beslag</u> , brons, m organiskt material.	339543	"	"
56	<u>Beslag</u> , brons, textilrest	339543	"	"
57	<u>Beslag</u> , brons. Fnr 50-57 är av samma typ.	339543	"	"
58	<u>Beslag</u> , brons.	---	---	---
59	<u>Beslag</u> , brons tungformigt växtornamentik, textilrest	339543	mansgr.	39,90/ 39,85

F:nr	Föremål	Läge	Lager	Höjd i m ö h
60	<u>Beslag</u> , brons, tungformigt växtornerat.	339543	mansgr.	39,90/ 39,85
61	<u>Beslag</u> , brons, tungformigt växtornamentik, spår av läder och textil.	339543	"	"
62	<u>Beslag</u> , brons, fragmentariskt.	339543	"	"
63	<u>Prover</u> av organiskt material såsom näver, trä och textil.	339543	"	"
64	<u>Pilspets</u> , järn	339543	"	39,88
65	<u>Järnfragment</u> , pilspets?	339543	"	---
66	<u>Järnföremål</u>	342542	under hästgr.	39,78
67	<u>Träprov</u> från kistan i mansgraven.	---	---	---

Under stensamlingen, som var 0,70 m djup framkom så småningom själva gravläggningen, en skelettgrav med man, häst och hund. Graven hade den ovannämnda riktningen VNV-ÖSÖ. Mansskelettet, varav endast svaga spår iaktogs, låg i gravsvackans NV hälft med huvudet mot NV. Hästskelettet, som var betydligt bättre bevarat, låg vid mannens fotända i samma riktning, dvs. med huvudet i NV. Hundbenen låg vid hästen. Hela gravläggningens utsträckning var 4,30 m.

Kring de svaga spåren av människoskelettet(F45) iaktogs tydliga trärester, som bildade en rektangel, 0,95 x 2,25 m stor. De bör utgöra resterna av en kista. I gravens botten konstaterades också trärester, sannolikt bottenplankor till kistan. Den döde har varit täckt med näver, som fanns bevarad fläckvis i kistan. Det största sammanhängande näverområdet fanns i kistans mitt över skelettets bäckenregion. Av klädedräkten fanns också en del rester bevarade inom detta område. De utgjordes av fragment av en ganska grov vävnad i ylle. Vissa andra rester av organiskt material som möjligen kan vara skinn, iaktogs också. Vid ena kistkanten låg en sträng av något material, som närmast gav intryck av hår eller päls. I detta låg några järnnitar. Även i "hästgraven" låg liknande strängar av organiskt material.

Utrustningen i mansgraven utgjordes av ett bältegarnityr och några vapen, yxa och pilspetsar, och andra järnföremål, såsom en sporre och en knippe av småsaker. Yxan, (F35) är av bredeggad, tunnbladig typ med små flikar på båda sidor om skafthålet. Sporren, (F32) är tresidig med insvängda sidor och med spetsarna uppsvingda åt ett håll. Knippan av järnföremål, (F36) är sammansatt av en ögla med två långa skänklar på vilken sitter två små saxar. I gravens fotände påträffades ett antal små nitar, (F31) av en annan karaktär än de övriga. De har välvda huvuden och en mycket kort spik. Kan kanske vara sköldnit?.

Bältegarnityret låg tvärs över vad som bör ha varit skelettets bäcken. Det består av beslag av tre olika typer samt en rund och tre ovala ringar. Fyra av beslagen, (F37,48,60,61), är tungformiga med en urnupning i den raka änden, och ornerade med mycket stiliserad växtornamentik. Ytterligare två tungformiga beslag, (F39,59), föreligger, men av en smalare typ och med en växtornering av helt annan karaktär. Båda typerna har två fästenitar med rektitbrickor på baksidan. Vidare ingår åtta femkantiga små be-

anläggande hade man fyllt ut med jord och sten invid en naturlig bergknalle, som ursprungligen bör ha stuckit upp över markytan. Gravläggningen hade skett i den svacka, som skapats mellan berget och fyllnadsmassorna. Över graven hade sedan byggts upp en hög av jord och sten. Stenarna i fyllningen varierade i storlek mellan 0,10 och 1,10 m, vanligen var de dock 0,3-0,5 m stora. Mängden sten i fyllningen var avsevärt större i övre, norra delen av högen än den nedre hälften. Fyllningens mäktighet var 1,25 m över gravens centrum, 1,35 m över den N hälften och 1,70 m över den S hälften av högen. Anmärkas bör dock att man ovanpå bottenfyllningen vid gravsvackan i nedre hälften lagt ett lager av samma gula sand, som fanns i botten i den övre delen. Djupet ned till denna påförda sandnivå var 0,8 m.

I jordfyllningen påträffades enstaka spridda brända ben. Dessa låg inte på någon bestämd nivå, utan överallt i fyllningen. Sannolikt är de ditkomna i samband med uppbyggnaden av högen, varvid fyllningsmassorna har innehållit material från någon brandgrav eller troligast från något boplatsoområde. I fyllningen har också påträffats ett stort antal, sammanlagt 217 st. nitar och spikar av järn. Dessa framkom redan högt i fyllningen, bara 0,40 m under högens torvyta, och de fanns sedan ända ned till botten för gravläggningen. De koncentrerade sig till vad som skulle visa sig vara gravens centrum, men det fanns också enstaka i fyllningen i den övre hälften av graven. Samtliga spikar och nitar har ritats in på en plan och avvägts för att utröna en eventuell träkonstruktions utseende och karaktär.

När högens fyllning hade börjat avlägsnas framstod ganska snart en stenkonstruktion i högens mitt. Denna var klart begränsad åt S, SÖ, Ö och NÖ, men sammanföll med stenfyllningen i N och NV delen. Den utgjordes av en oregelbundet rektangulär stensamling, orienterad i VNV-ÖSÖ. Konstruktionens längd var 4,5 m och bredden 1,0-1,2 m. Den bestod av klumpstenar 0,2-0,5 m stora. Fynden av nitar och spikar koncentrerade sig till denna konstruktion. Utmed den Ö hälftens N kant kunde påvisas nitar och spikar liggande i rad, ca 0,2 m från varandra. Ett par sådana spikrader låg parallellt. Trots den noggranna inmätningen kunde ingen tydlig träkonstruktion fastställas förutom den nedan omtalade kistan. Sannolikt har det varit någon kammarliknande gravöverbyggnad.